

Jak właściwie chronić własność intelektualną firmy

Przemysław Perka, Anna Chołuczkiwicz

Czym jest kapitał intelektualny przedsiębiorstwa?

Najczęściej w jego ramach wyodrębnia się trzy kategorie:

- Kapitał **ludzki** – to m.in. wykształcenie, kompetencje, postawy, umiejętności i doświadczenie pracowników.
- Kapitał **strukturalny** – np. marki, patenty, licencje, znaki towarowe, systemy informatyczne oraz strategie.
- Kapitał **relacyjny** – rozumiany jako relacje z interesariuszami

Dobra niematerialne intelektualne stanowić mogą wynik twórczości artystycznej, naukowej, literackiej lub wynalazczej

*źródło: materiały własne Autorów

Czym jest Know-How?

Know-how należy rozumieć jako nieujawnione do wiadomości publicznej **informacje posiadające wartość gospodarczą**, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności. Ich ochrona ma służyć utrzymaniu pozycji konkurencyjnej przez przedsiębiorcę.

Prawa i Obowiązki stron umowy Know-how:

Udzielający know-how ma obowiązek:

- udostępnić wiadomości będące przedmiotem umowy,
- umożliwić faktyczne korzystanie z przedmiotu umowy

Odbiorca know-how ma obowiązek:

- utrzymać wiadomości w tajemnicy,
- wypłacić wynagrodzenie za korzystanie z przedmiotu umowy,
- może zostać też nałożony obowiązek udzielenia gwarancji, zabezpieczenia lub zapewnień co do wartości i efektów ekonomicznych know-how.

Prawa autorskie i pokrewne

Charakter Praw Autorskich

Prawa autorskie dzielą się na **uprawnienia o charakterze osobistym** (takie jak prawo do autorstwa, integralności utworu), które mają charakter niezbywalny i pozostają zawsze przy twórcy oraz **prawa majątkowe** (takie jak prawo do rozporządzania i korzystania z utworu), które można przenieść na inną osobę lub obciążyć prawem do korzystania.

Prawo autorskie działa automatycznie–ochrona praw autorskich rozpoczyna się z chwilą ustalenia utworu, bez konieczności spełnienia jakichkolwiek formalności przez jego twórcę. Ochrona ma szeroki zakres terytorialny ze względu na konwencje międzynarodowe, które ratyfikowała Polska.

Licencje

Licencja to dokument prawny lub umowa, określająca warunki korzystania z utworu, którego dana licencja dotyczy.

Wyróżniamy następujące rodzaje licencji:

- pełne
- wyłączne
- niewyłączne
- otwarte
- przymusowe
- sublicencje.

Własność Przemysłowa

Własność przemysłowa dotyczy dóbr intelektualnych wykorzystywanych w działalności gospodarczej — **twórcze rozstrzygnięcie danego problemu, rozwiązania technicznego lub organizacyjnego w przemyśle** bądź o znaczeniu związanym z prowadzoną działalnością. Podstawową cechą odróżniającą własność przemysłową od prawa autorskiego jest to, że **w celu zapewnienia ochrony konieczne jest dokonanie rejestracji** we właściwym urzędzie państwowym.

Jako przedmioty własności przemysłowej wyróżniamy:

- Wynalazki (chronione patentem)
- Wzory użytkowe (chronione prawem ochronnym)
- Wzory przemysłowe (przysługuje na nie prawo z rejestracji)
- Znaki Towarowe (chronione prawem ochronnym)
- Topografie układów scalonych (przysługuje na nie prawo z rejestracji)

Patent to ograniczone w czasie prawo właściciela rozwiązania technicznego do wyłącznego korzystania z wynalazku bądź wynalazków będących przedmiotem patentu w celach zawodowych lub zarobkowych na terenie państwa, które decyzją administracyjną patentu udzieliło, pod warunkiem wniesienia opłat za co najmniej pierwszy okres ochrony od daty zgłoszenia. Wynalazek to rozwiązanie techniczne spełniające określone kryteria.

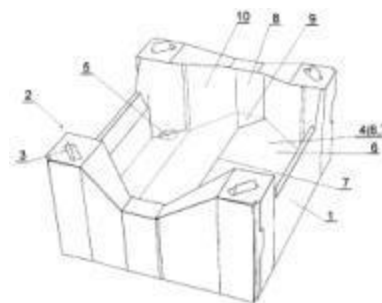
Wynalazek, by móc zostać objętym ochroną patentową musi spełniać następujące kryteria:

- nowość
- posiadanie poziomu wynalazczego
- zdatność do przemysłowego stosowania

Wzorem użytkowym jest nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci.

Przykłady:

- Podajnik do papieru
- Model roweru
- Wózek supermarketowy

- Skrzynka transportowa (rys.)
- Oprawa lampy oświetleniowej

*Źródło obrazka: patent-service.pl

Wzór Przemysłowy to nowa i posiadająca indywidualny charakter **postać wytworu** lub jego części, nadana mu w szczególności przez **cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu** oraz przez jego ornamentację.

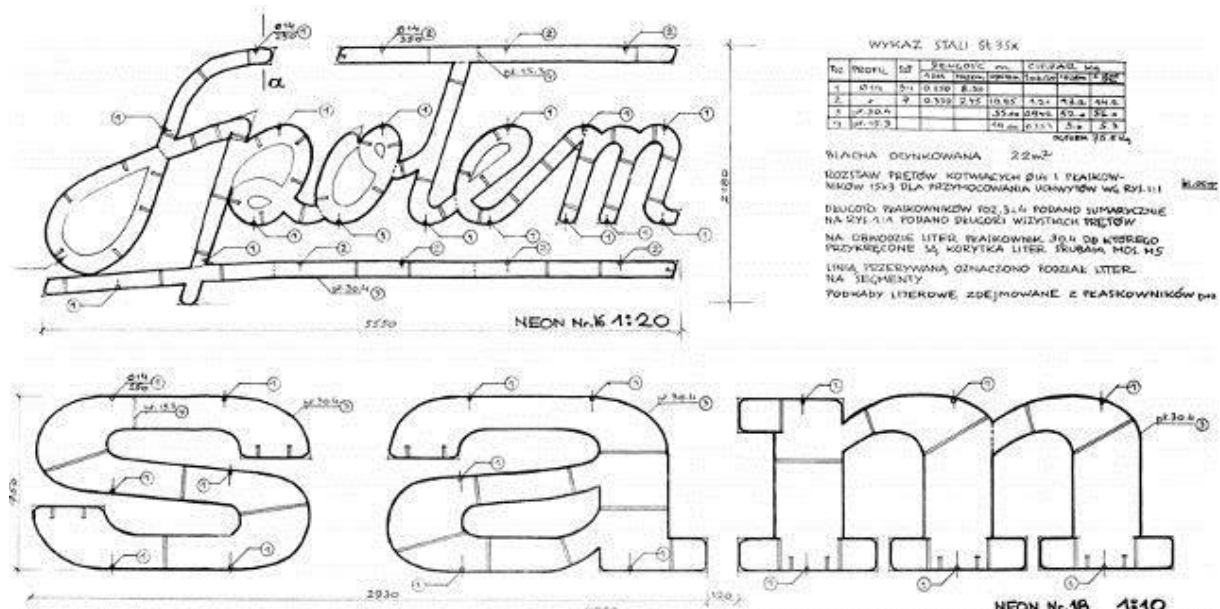

Przykłady:

- Felga samochodowa
- Obudowa telefonu
- „Kratka Louis Vuitton”
- Wygląd kontrolera do konsoli (rys.)

*Źródło obrazka: fanpix.pl

Znak towarowy to każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia towarów jednego przedsiębiorcy od towarów innego przedsiębiorcy. Przykłady:

Źródło obrazka: prawokultury.pl

Czym jest kapitał intelektualny przedsiębiorstwa?

W piśmiennictwie nie wykrystalizowała się jedna, powszechnie akceptowana, definicja kapitału intelektualnego. Według najczęściej stosowanej definicji kapitał intelektualny to kapitał niematerialny będący różnicą między wartością rynkową a wartością księgową przedsiębiorstwa.

Najczęściej w jego ramach wyodrębnia się trzy kategorie:

- Kapitał ludzki – ma on największy udział w kapitale intelektualnym. Są to m.in. wykształcenie, kompetencje, postawy, umiejętności i doświadczenie pracowników.
- Kapitał strukturalny – m.in. procesy, systemy informatyczne, marki, **patenty, licencje, majątkowe prawa autorskie, znaki towarowe**, infrastruktura, strategie oraz kultura organizacyjna.
- Kapitał relacyjny – rozumiany najczęściej jako relacje z interesariuszami

Znaczenie kapitału intelektualnego wzrosło w ostatnich latach, gdyż wartość przedsiębiorstwa coraz mniej zależy od czynników materialnych. W wielu przedsiębiorstwach zagadnienia związane z kapitałem intelektualnym nie są jeszcze dobrze znane. Sam produkt, którego cechy można łatwo skopiować, traci kluczowe znaczenie. Przewaga konkurencyjna coraz częściej opiera się na wiedzy i zasobach o charakterze niematerialnym.

Dobrem niematerialnym w doktrynie nazywa się prawnie chronione dobro występujące w obrocie cywilnoprawnym, nieposiadające postaci materialnej. Najczęściej wskazywanymi przykładami tych dóbr są:

- produkty i technologie
- systemy organizacji sprzedaży
- wyniki prac badawczych i rozwojowych
- bazy danych
- renoma przedsiębiorstwa oraz przywiązanie klientów
- know-how techniczne i organizacyjne
- oznaczenia i opakowania produktów
- systemy organizacji sprzedaży

Zakres ochrony poszczególnych praw własności intelektualnej w Polsce jest różny w zależności od charakteru tych praw. Ochrona wynikająca z prawa autorskiego powstaje z momentem powstania utworu, bez konieczności dokonywania jego rejestracji. Na podstawie umów międzynarodowych ochrona ta obowiązuje w prawie wszystkich krajach świata.

Z kolei w przypadku większości przedmiotów własności przemysłowej dla uzyskania pełnej ochrony prawnej wymagane jest dokonanie zgłoszenia do Urzędu Patentowego RP oraz wydanie przez ten organ pozytywnej decyzji w sprawie udzielenia patentu, praw ochronnych lub praw z rejestracji. Zakres tej ochrony ogranicza się do terytorium RP, a ewentualne jej rozszerzenie wymaga zgłoszeń w urzędach patentowych krajów, w których prawa mają być objęte taką ochroną.

Aktami prawnymi regulującymi materię ochronę praw własności przemysłowej oraz praw autorskich są przede wszystkim:

- Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2001 r. Nr 49, poz. 508 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 1994 r. Nr 24, poz. 83 z późn. zm.)
- Ustawa z 16 kwietnia 1993 roku o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. 1993 nr 47 poz. 211 z późn. zm.)
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2001 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych (Dz.U. 2001 nr 102 poz. 1119 z późn. zm.)

Know-how

W piśmiennictwie Know-how rozumiane jest jako nieujawnione do wiadomości publicznej informacje posiadające wartość gospodarczą, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności.

Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 316/2014 z dnia 21 marca 2014 r. w sprawie stosowania art. 101 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do kategorii porozumień o transferze technologii zawiera definicję Know-how, w myśl której know-how oznacza pakiet informacji praktycznych, wynikających z doświadczenia i badań, które są:

- niejawne, czyli nie są powszechnie znane lub łatwo dostępne;
- istotne, czyli ważne i użyteczne z punktu widzenia wytwarzania produktów objętych umową; oraz
- zidentyfikowane, czyli opisane w wystarczająco zrozumiały sposób, aby można było sprawdzić, czy spełniają kryteria niejawności i istotności.

Umowa know-how upoważnia do korzystania z określonych praw podmiotowych. Jedna ze stron (przekazujący, dostawca, udzielający) zobowiązuje się do przekazania drugiej (zamawiającemu, odbiorcy) wiedzy technicznej lub organizacyjnej o charakterze poufnym lub tajnym, bezpośrednio użytecznej w działalności gospodarczej w zakresie określonym

w umowie. Podstawowym, narzędziem ochrony informacji know-how są klauzule i umowy o zachowaniu poufności. Takie dokumenty mogą stać się podstawą roszczeń cywilnych. W ten sposób możemy uniknąć sytuacji, w której największym konkurentem stanie się pracownik, współpracownik, partner biznesowy, kontrahent, klient lub kluczowy dostawca.

Prawo Autorskie

Zgodnie z ustawą, przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór). **Prawo autorskie działa automatycznie** – ochrona praw autorskich rozpoczyna się z chwilą ustalenia utworu, bez konieczności spełnienia jakichkolwiek formalności przez jego twórcę. Utwór nie musi

przy tym być skończony. Przy czym utwór musi należeć do domeny prywatnej. Utrwalony pogląd doktryny utrzymuje, iż treści należące do domeny publicznej, wraz z treściami do których prawa autorskie nigdy nie istniały (bo np. powstały w czasach, gdy nie istniało jeszcze prawo autorskie) lub do których wygasły prawa autorskie majątkowe nie korzystają z ochrony prawnoautorskiej.

Prawa autorskie dzielą się na **uprawnienia o charakterze osobistym** (takie jak prawo do autorstwa, integralności utworu), które mają charakter niezbywalny i pozostają zawsze przy twórcy oraz **prawa majątkowe** (takie jak prawo do rozporządzania i korzystania z utworu), które można przenieść na inną osobę lub obciążyć prawem do korzystania. Ochrona wynikająca z prawa autorskiego trwa przez okres 70 lat, liczony od dnia śmierci autora. Po upływie wskazanego terminu dzieło przechodzi do domeny publicznej i można z niego swobodnie korzystać. W przypadku, gdy autor nie jest znany, okres objęcia utworu ochroną rozpoczyna się z chwilą jego pierwszego rozpowszechnienia. Dziełem w rozumieniu ustawy może być również dokumentacja techniczna. Ważną konsekwencją ochrony prawnoautorskiej jest również fakt, iż Prawo to chroni jedynie formę wyrażenia. Tym samym nie są chronione, jako takie odkrycia, idee, procedury, metody działania, czy też formuły matematyczne.

Licencja to najogólniej rzecz ujmując dokument prawny lub umowa, określająca warunki korzystania z utworu, którego dana licencja dotyczy. Właściciel praw autorskich, znaku handlowego lub patentu może wymagać od innych posiadania licencji jako warunku użytkowania lub reprodukcji licencjonowanego utworu. Umowa licencyjna oznacza udzielenie zgody na wykorzystanie utworu, ale prawa majątkowe nadal pozostają przy licencjodawcy. Dzięki temu może on na przykład umowę licencyjną wypowiedzieć. Zasadą jest, iż umowa licencyjna obejmuje konkretne pole eksploatacji, rozumiane jako odrębne i konkretne zastosowanie utworu.

Świadomość istnienia pól eksploatacji jest bardzo ważna, ponieważ zgodnie z prawem jakakolwiek umowa o wykorzystanie utworu musi być zawarta na określone pola eksploatacji. Nie można po prostu zawrzeć umowy na „wszystkie pola eksploatacji” — trzeba szczegółowo je wymienić. Na dodatek w umowie wypisać można jedynie te pola eksploatacji, które są znane w czasie podpisania umowy.

Rozróżniamy następujące rodzaje licencji:

- **licencje niewyłączne**, których istotą jest fakt, iż udzielający licencji może zezwolić na korzystanie z utworu wielu osobom równocześnie, które nie muszą mieć formy pisemnej;
- **licencje wyłączne**, które oparte są o zastrzeżenie, iż do korzystania z utworu może być uprawniona jedynie jedna osoba równocześnie. Umowa udzielenia takiej licencji wymaga formy pisemnej pod rygorem nieważności;
- **licencje otwarte** zawierające oświadczenie uprawnionego o zezwoleniu dowolnej osobie na korzystanie z jego prawa do korzystania z utworu oraz do jego modyfikowania;
- **licencje przymusowe** przepisy obowiązującego prawa wskazują przypadki (stan zagrożenia bezpieczeństwa państwa, nadużywanie prawa przez osobę uprawnioną, Uniemożliwienie przez uprawnionego zaspokojenia potrzeb rynku krajowego ze względu na istnienie patentów zależnych), w których Urząd

Patentowy RP może udzielić, bez uzyskania zgody uprawnionego, odpłatnej licencji niewyłącznej, ważnej przez czas oznaczony;

- **licencje wzajemne** to licencja krzyżowa na mocy której licencjobiorca i licencjodawca udzielają sobie wzajemnie prawa do korzystania z patentów.
- **sublicencja**, w której licencjobiorca może udzielić dalszej licencji, pod warunkiem wszakże takiego upoważnienia w jego umowie licencyjnej;

Alternatywną metodą nabycia uprawnień majątkowych wynikających z praw autorskich jest zawarcie umowy przeniesienia autorskich praw majątkowych. W przypadku zawarcia takiego porozumienia, odmiennie niż w przypadku licencji, pierwotnie uprawniony traci możliwość korzystania z praw będących przedmiotem umowy. W praktyce umowa o przeniesienie ma charakter ostateczny i nieodwołalny, poza wyraźnie wskazanymi w ustawie przypadkami w których przepisy pozwalają od niej odstąpić. Umowa taka jest o wiele korzystniejsza dla nabywcy, aniżeli umowa licencyjna, gdyż staje się on podmiotem praw, a nie jedynie uprawnionym do korzystania. Kolejną zaletą jest o wiele większy komfort związany z bezpieczeństwem korzystania z uprawnień prawnoautorskich.

Własność Przemysłowa

Własność przemysłowa dotyczy dóbr intelektualnych wykorzystywanych w działalności gospodarczej. Ogólnie rzecz ujmując przedmiotami własności przemysłowej są twórcze rozstrzygnięcia konkretnego problemu, rozwiązania technicznego lub organizacyjnego w przemyśle bądź o znaczeniu związanym z prowadzoną działalnością. Podstawową cechą odróżniającą własność przemysłową od prawa autorskiego jest to, że w celu zapewnienia ochrony konieczne jest dokonanie rejestracji we właściwym urzędzie państwowym. Zgodnie z polskim prawem do przedmiotów własności przemysłowej zaliczamy:

- projekty wynalazcze (m.in. wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, topografia układu scalonego, projekty racjonalizatorskie)
- znaki towarowe,
- oznaczenia geograficzne,
- ochrona konkurencji,

Poszczególne przedmioty własności przemysłowej chronione są za pośrednictwem następujących instytucji:

Patenty na wynalazki

-w Polsce ochrona patentowa przyznawana jest na okres 20 lat

Prawo ochronne na wzory użytkowe

-udzielane jest na okres 10 lat od daty zgłoszenia wzoru do ochrony

Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego

-ochrona prawna trwa 25 lat

Prawo ochronne na znak towarowy

-okres ochronny to 10 lat od daty zgłoszenia znaku towarowego do ochrony w Urzędzie Patentowym RP. Istnieje możliwość prolongaty na kolejne okresy 10-letnie

Prawo z rejestracji topografii układów scalonych

- ochrona wygasa po 10 latach

Patentem nazywamy prawo jakie uzyskuje rejestrujący wynalazek. Jest to niejako prawnie ukonstytuowany monopol na korzystanie z konkretnego rozwiązania. Ustawa Prawo własności przemysłowej definiuje jedynie szczególne kryteria, które musi posiadać wynalazek aby mógł zostać objęty ochroną patentową. Zgodnie z ustawą patenty są udzielane – bez względu na dziedzinę techniki – na wynalazki, które są **nowe** (nie są częścią stanu techniki), **posiadają poziom wynalazczy** (nie wynikają dla wynalazcy

w sposób oczywisty ze stanu techniki) i **nadają się do przemysłowego stosowania**.

W rozumieniu najprostszym wynalazek to nowatorskie, oryginalne rozwiązanie problemu technicznego. Wynalazek najczęściej przybiera postać nowego urządzenia lub jego elementu, metody lub procesu, dzięki którym możliwe jest wykonanie jakiejś czynności

w sposób sprawniejszy, bezpieczniejszy, wydajniejszy, tańszy lub lepszy jakościowo.

Patent przyznaje uprawnionemu prawo wyłączne do zarobkowego i zawodowego korzystania z wynalazku, umożliwiając zapobieganie lub powstrzymywanie innych osób od wytwarzania, wykorzystywania, sprzedaży lub importu produktu lub technologii według wynalazku. Przez to stanowi samoistną podstawę do kierowania roszczeń względem naruszydela.

Prawo do uzyskania patentu przysługuje **twórcy** lub **twórcom** wynalazku. Jednakże, jeśli wynalazek (wzór użytkowy) został dokonany w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, albo z realizacji innej umowy, prawo do uzyskania patentu przysługuje pracodawcy, chyba że strony ustaliły inaczej. Twórca musi być jednak zawsze wskazany w zgłoszeniu patentowym, nawet jeśli nie jest zgłaszającym, co wynika z postanowień art. 11 ust. 3 Ustawy Prawo własności przemysłowej:

„W razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w wyniku wykonywania przez twórcę obowiązków ze stosunku pracy albo z realizacji innej umowy, prawo o którym mowa w ust. 1 (prawo do uzyskania patentu na wynalazek albo prawa ochronnego na wzór użytkowy, jak również prawa z rejestracji wzoru przemysłowego), przysługuje pracodawcy lub zamawiającemu, chyba że strony ustaliły inaczej.”

Prawo do uzyskania patentu na wynalazek, prawa ochronnego na wzór użytkowy, jak również prawa z rejestracji wzoru przemysłowego przechodzą na pracodawcę tylko wtedy, **gdy powstały w ramach wykonywania obowiązków wynikających ze stosunku pracy**. Wszystko co powstało poza pracą jest już własnością pracownika.

W postępowaniu w sprawie udzielenia patentu lub prawa ochronnego można wyodrębnić następujące etapy:

- Przyznanie daty zgłoszeniu, po sprawdzeniu, czy zgłoszenie zawiera wszystkie elementy wymagane do przyznania daty.

- Klasyfikacja wynalazku i sporządzenie sprawozdania ze stanu techniki.
- Badanie formalnoprawne. W trakcie tego badania Urząd może wzywać zgłaszającego do uzupełnienia zgłoszenia lub usunięcia braków pod rygorem umorzenia postępowania.
- Badanie czy spełnione są wymagania określone w art. 28 i 29 ustawy Prawo własności przemysłowej. W przypadku, gdy zgłoszenie narusza ww. przepisy Urząd wydaje decyzję o odmowie udzielenia patentu.
- Ogłoszenie o zgłoszeniu wynalazku w Biuletynie Urzędu Patentowego – ogłoszenie następuje niezwłocznie po upływie 18 miesięcy od daty pierwszeństwa do uzyskania patentu lub prawa ochronnego. Ogłoszenie może nastąpić wcześniej na wniosek zgłaszającego.
- Badanie merytoryczne zgłoszenia. Na tym etapie badana jest zdolność patentowa lub ochronna rozwiązania. Badanie merytoryczne może zakończyć się wydaniem decyzji o udzieleniu prawa wyłącznego, decyzji o odmowie udzielenia tego prawa lub decyzji o umorzeniu postępowania.
- W przypadku wydania decyzji o udzieleniu prawa i uiszczeniu opłaty za ochronę nadawany jest numer prawa, o udzielonym prawie dokonuje się wpisu do Rejestru patentowego lub wzorów użytkowych, ogłasza się w Wiadomościach Urzędu Patentowego oraz wydaje dokument patentowy lub świadectwo ochronne.

Nie wszystkie nowe dobra intelektualne mogą być przedmiotem patentu. Odmawia się ochrony rozwiązaniom sprzecznym z porządkiem publicznym bądź naruszającym dobre obyczaje. Przykładami wynalazków, których nie można patentować w świetle obowiązującego prawa, są sposoby klonowania ludzi, modyfikacji tożsamości genetycznej linii zarodkowej człowieka czy stosowania embrionów ludzkich do celów przemysłowych lub handlowych.

Patentem europejskim nazywamy patent przyznawany przez Europejski Urząd Patentowy na mocy Konwencji o Udzielaniu Patentów Europejskich. Patent europejski nie jest instytucją prawa wspólnotowego Unii Europejskiej. Konwencja o Udzielaniu Patentów Europejskich nie jest aktem Prawa Europejskiego. Patent europejski po przyznaniu staje się równoważny patentowi narodowemu w każdym z państw-członków Europejskiej Organizacji Patentowej wskazanych przez wnioskodawcę we wniosku o udzielenie patentu europejskiego. Na podstawie patentu europejskiego można domagać się ochrony w krajowym urzędzie patentowym, oraz w Europejskim Urzędzie Patentowym. Po uzyskaniu patentu konieczna jest jego walidacja w każdym z krajów, w których właściciel patentu chce uzyskać ochronę, co wiąże się z czasem oczekiwania oraz koniecznością złożenia odpowiednich dokumentów. W celu utrzymania ochrony należy wnosić opłaty za utrzymanie w mocy odrębnie dla każdego z krajów.

Zgodnie z treścią art. 94 ust. 1 ustawy Prawo Własności Przemysłowej „**Wzorem użytkowym** jest nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci”. Jak wynika z powyższej definicji, wzorem użytkowym nie mogą być: sposoby, układy elektryczne, hydrauliczne, pneumatyczne, algorytmy, maści, roztwory itp.

Użyteczność należy rozumieć jako właściwość rozwiązania, pozwalającą na osiągnięcie celu mającego praktyczne znaczenie przy wytwarzaniu lub korzystaniu z wyrobów. Prawo ochronne udzielane jest na okres 10 lat.

Zgodnie z ustawą Prawo Własności Przemysłowej, za wynalazki i wzory użytkowe nie uważa się w szczególności:

- odkryć, teorii naukowych ani metod matematycznych;
- wytworów o charakterze jedynie estetycznym;
- planów, zasad ani metod dotyczących działalności umysłowej lub gospodarczej oraz gier;
- wytworów, których niemożliwość wykorzystania może być wykazana w świetle powszechnie przyjętych i uznanych zasad nauki;
- programów do maszyn cyfrowych;
- przedstawienia informacji.

Znak towarowy – każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia towarów jednego przedsiębiorcy od towarów innego przedsiębiorcy. Znakiem towarowym może być w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia lub inny sygnał dźwiękowy.

Aby znak towarowy korzystał z ochrony prawnej, musi zostać zarejestrowany w odpowiednim urzędzie ds. własności przemysłowej. W Polsce jest to Urząd Patentowy RP z siedzibą w Warszawie. Czas trwania prawa ochronnego na znak towarowy wynosi 10 lat i istnieje możliwość jego przedłużenia na kolejne okresy. Prawo ochronne ogranicza się do towarów i usług wskazanych w zgłoszeniu. Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego używania znaku towarowego w sposób **zarobkowy** lub **zawodowy na określonym obszarze**.

Za rejestrację unijnych znaków towarowych odpowiada Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej (EUIPO) z siedzibą w Alicante. Rejestracja, dokonana w jednym z urzędowych języków UE, zapewnia właścicielowi wyłączne prawo we wszystkich obecnych i przyszłych państwach członkowskich UE. Unijny znak towarowy ma charakter jednolity i wywołuje jednakowe skutki prawne w całej Unii Europejskiej. Zgłoszenia unijnego znaku towarowego należy dokonać bezpośrednio w Urzędzie Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej. Zgłoszenia drogą elektroniczną można dokonać w trybie zwykłym lub przyspieszonym (fast track).

Wzorem przemysłowym jest nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu lub jego części, nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentacje. Wytworem jest każdy przedmiot wytworzony w sposób przemysłowy lub rzemieślniczy, obejmujący w szczególności opakowanie, symbole graficzne oraz kroje pisma typograficznego, z wyłączeniem programów komputerowych (art. 102 ustawy Prawo Własności Przemysłowej).

Przesłanka nowości zostaje spełniona, jeżeli przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania prawa z rejestracji, identyczny wzór nie został udostępniony publicznie. Przy czym należy pamiętać, iż wzór uważa się za identyczny z udostępnionym publicznie także wówczas, gdy różni się od niego jedynie nieistotnymi szczegółami.

O indywidualnym charakterze możemy z kolei mówić, jeżeli ogólne wrażenie, jakie wzór wywołuje na zorientowanym użytkowniku, różni się od ogólnego wrażenia wywołanego na nim przez wzór publicznie udostępniony przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo.

Prawo wyłącznego korzystania ze wzoru w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej oraz zakazywania osobom trzecim używania wytworu, w którym wzór jest zawarty bądź zastosowany, lub składowania takiego wytworu dla takich celów. Obejmuje terytorium RP oraz krajów UE (na mocy rozporządzenia Nr 6/2002 z 12 grudnia 2001 w sprawie wzorów Wspólnoty). Prawo jest udzielane na okres 25 lat od daty zgłoszenia do Urzędu Patentowego RP.

Poprzez skuteczne zastosowanie środków prawnych ochrony praw własności intelektualnej możliwa jest realizacja wielu celów:

- W ten sposób można zabezpieczyć spółkę przed naśladowcami, którzy chcą powielić gotowe rozwiązania;
- Możliwe jest podniesienie wartości spółki (znak towarowy lub patent można wycenić i uwzględnić w sprawozdaniach finansowych pod warunkiem posiadania praw wyłącznych);
- Ochrona kreuje prawny monopol, pozwalający na wypracowanie przewagi konkurencyjnej na konkretnym rynku;
- Instytucja licencji umożliwia generowanie przychodów;

Pytania i odpowiedzi

1. W jaki sposób przygotować się do zawarcia umowy nabycia know-how?

Na początku należy precyzyjnie określić czym jest know-how, np. w formie załącznika lub w formie opisowej, żebyśmy wiedzieli co dokładnie kupujemy (np. ile kontaktów, ile i z jakiego zakresu wiedzę nabywamy). Po drugie trzeba zadbać o odpowiednie oświadczenia osób związanych ze sprzedającym, że nie wykorzystają tej wiedzy, jeżeli jest taka możliwość zawrzeć z nimi umowę o zakaz konkurencji oraz umowy o ochronie poufności. Koniecznie trzeba wprowadzić odpowiednie klauzule umowne zabezpieczające interesy nabywcy know-how, przykładowo: kary umowne, zakazy itp. Warto również rozważyć czy z zakresu umowy nie wynika, że know-how nie jest zorganizowaną częścią przedsiębiorstwa, bo wtedy wchodzi kwestie podatkowe. Taka analiza powinna nastąpić również pod kątem odpowiedniej formy nabycia know-how.

2. W jaki sposób mogę chronić moją stronę internetową, tj. jej zawartość i samą domenę?

Zawartość strony internetowej, jeżeli dotyczy to naszych zdjęć, tekstów, układu graficznego strony – podlega ochronie prawa autorskiego, dlatego przysługują nam roszczenia z tej podstawy prawnej.

Co do domeny, jeżeli jest zawarta w niej nazwa naszego przedsiębiorcy – to można żądać ochrony przewidzianej w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów lub z tytułu naruszenia dóbr osobistych przedsiębiorcy.

Możliwa jest także alternatywa, jeżeli przysługuje nam prawo ochronne do znaku towarowego (słownego lub słowno-graficznego) i zawiera on nazwę przedsiębiorstwa, to możemy rozważyć też ochronę przewidzianą w prawie własności przemysłowej – dotyczącą ochrony znaków towarowych, która jest silniejsza.

3. Moje przedsiębiorstwo dokonało ostatnio „rebrandingu”, czy w związku z tym muszę rejestrować nowy znak towarowy do urzędu patentowego?

Sprawa nie jest oczywista. To zależy jak bardzo się on zmienił. Każdą sytuację należy rozważać indywidualnie, gdyż tak też będzie też rozważany przez specjalistów z urzędu patentowego. Bezpieczniej jest zgłosić nowy znak, aby nasza ochrona była szersza i pewniejsza, łączy się to jednak z dodatkowymi kosztami.

W niektórych jednak przypadkach, ochrona ze starego znaku towarowego będzie przysługiwać w przypadku naruszenia znaku który używamy obecnie, jeżeli jest on zbliżony do tego poprzedniego lub zbudowaliśmy już markę, która jest ogólnie rozpoznawalna.

4. Jak zabezpieczyć się, żeby mi jako przedsiębiorcy przysługiwały prawa majątkowe do dzieł zrealizowane przez osoby, które wykonują dla mnie pojedyncze zlecenia?

W umowach z pracownikami należy zawrzeć stosowne klauzule przenoszące własność praw majątkowych na pracodawcę (jeżeli strony inaczej nie postanowią, to takie

przeniesienie praw autorskich do utworu dokonanego w ramach zatrudnienia jest domyślne). Podobnie jak w przypadku wykonywania zleceń z innych podstaw niż stosunek pracy.

Warto pamiętać, że nie można zbyć praw autorskich osobistych, które zawsze przysługują twórcy. Natomiast autorskie prawa majątkowe można nabyć, jednak zawsze musi to nastąpić w odpowiedniej formie i należy o to zadbać w każdym przypadku, abyśmy mogli w dalszej perspektywie czerpać z tego korzyści.

5. Jaka jest najważniejsza różnica pomiędzy wzorem użytkowym a wzorem przemysłowym?

Niekiedy ten sam przedmiot może być rozpatrywany w tych samych kategoriach. Wzór użytkowy dotyczy nowych rozwiązań użytkowych (nowy model maszyny do robienia tipsów), a wzór przemysłowy tzw. piękna – wykonania danej rzeczy (np. wzór tipsów w kropki)